

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

Vitruvius

Florentiae, 1513

De Materie oede[n]da. Cap. IX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

tur. Nam quæ non fuerit ex creta bona, aut parū erit cocta, ibi se ostendet esse uitiosam gelicidiis & pruina tacta, ergo quæ non in tectis poterit pati laborem, ea non potest in structura oneri ferendo esse firma. Quare maxime ex ueteribus tegulis tecti structi parietes firmitatem poterunt habere, Cratitii uero uelim quidem ne inuenti essent. Quantum. n. celeritate & loci laxamento profunt, tanto maiori & communē sunt calamitati, q̄ ad incendia (uti faces) sunt parati. Itaq; satius esse uidetur impensa testaceorum in sumptu, q̄ compendio cratitiorum esse in periculo. Etiam qui sunt in tectoriis operibus, rimas in iis faciūt arectariorum & trauersariorum dispositione. Cum enim linuntur, recipiētes humorem turgescunt, deinde sic cæscendo contrahuntur, & ita extenuati disrumpunt tectoriorum soliditatem, sed quoniam nonnullos celeritas, aut inopia, aut impendētis loci descriptio cogit, sic erit faciēdum. Solum substruatur alte, ut sint intacti ab rudere & pauimento. Obruti enim in his cū sunt, uetustate maridi fiunt, deinde subsidentes proclinantur & disrumpunt speciem tectoriorum. De parietibus & apparitione generatim materiæ eorū, quibus sint uirtutibus & uitis quemadmodū potius exposui. De contignatiōibus autem & copiis earum, quibus comparentur rationibus, & ad uetustatem nā sunt infirma, uti natura rerum monstrat, explicabo.

De Materie cædenda. Caput. XI.

Materies cædenda est à primo autūno ad id tempus, quod erit antequā flare incipiat fauonius. Vere. n. oēs arbores sūt pregnæ

tes, & omnes suæ pprietatis uirtutem efferunt in frō
des anniuersariosq; fructus. Cum ergo inanes & hu
mida temporum necessitate fuerint, uana fiunt & ra
ritatibus imbecillæ, uti etiam corpora muliebria cum
conceperint, à foetu ad partum nō iudicantur integra,
neq; in uenalis ea cum sunt prægnantia. præstan
tur sana, ideo quod in corpore præseminatio crescens
ex omnibus abi potestatibus detrahit alimentum in
se, & quo firmior efficitur ad maturitatem partus, eò
minus patitur esse solidum id ipsum, ex quo procrea
tur. Itaq; edito foetu, quod prius in aliud genus incre
menti detrahebatur, cum ad disparationem procrea
tionis est liberatum, inanibus & patentibus uenis in
se recipit, & lambendo succum etiam solidescit, & re
dit in pristinam naturæ firmitatem. Eadē ratione au
tumnali tempore maturitate fructuū flaccescente frō
de ex terra recipientes radices arborum in se succum
recuperantur & restituntur in antiquam solidita
tem. At uero aeris hyberni uis comprimit & consoli
dat eas per id (ut supra scriptum est) tempus. Ergo si
ea ratione & eo tempore quod supra scriptum est, cæ
ditur, materies erit tempestiua. Cædi autē ita oportet,
ut incidatur arboris crassitudo ad mediā medul
lam, & relinquatur, uti per eam exsiccat stillā
do succus. Ita qui inest in his inutilis liquor effluens
per torulum non patietur emori in eo saniem, nec cor
rumpi materię qualitatem. Tum autem cum sicca &
sine stillis erit arbor, deiciatur, et ita erit optima in
usu. Hoc autem ita esse licet animaduertere etiā de
arbutis. Ea enim cum suo quæque tempore ad imē

perforata castrantur, profundunt è medullis quem ha-
 bent in se supantem & uitiosum per foramina liquo-
 rem, & ita siccescendo recipiunt in se diurnitatem.
 Qui autem non habent ex arboribus exitus, humo-
 res intra concrecentes putrescunt, & efficiunt ina-
 nes eas & uitiosas. Ergo sistantes & uiuæ siccescendo
 non senescunt. sine dubio cum eadem ad materiã dei-
 ciuntur, cum ea ratione curatæ fuerint, habere pote-
 runt magnas in ædificiis ad uetustatem utilitates, Eæ
 autem inter se discrepantes, & dissimiles habent uir-
 tutes, uti robur, ulmus, populus, cupressus, abies, &
 cæteræ, quæ maxime in ædificiis sunt idoneæ, Nãq;
 non potest id robur, quod abies, nec cupressus, quod
 ulmus, nec cæteræ easdem habent inter se natura re-
 rum similitates, sed singula genera principiorum p-
 prietatibus comparata alios alii generis præstant in
 operibus effectus. Et primũ abies aeris habens plu-
 rimum & ignis, minimũq; humoris & terreni, leuio-
 ribus rerum naturæ potestatibus comparata non est
 ponderosa, Itaq; rigore naturali contenta non cito fle-
 titur ab onere, sed directa permanet in contignatio-
 ne, Sed ea q̄ habet in se plus caloris, procreat & alie-
 tarmitem, ab eoq; uitiatur, Etiamq; ideo celeriter ac-
 cenditur, q̄ quæ inest in eo corpore raritas aeris pa-
 tens accipit ignem, & ita uehemẽtem ex se mittit flã-
 mam, Ex ea autem anteq̄ est exarsa, quæ pars est pro-
 xima terræ, per radices excipiens ex proximitate hu-
 morem enodis & liquida effiatur, quæ uero est supe-
 rior, uehemẽtia caloris eductis in aera per nodos ra-
 mis, præcisa alte citater pedes. xx. & perdolata pro-

pter nodatiōis duritiem dicitur esse fusterna, Ima autem cum ex cisa quadri fluiuis dispartatur, eiecto torulo ex eadem arbore ad intestina opera comparatur, & sappinea uocatur. Contra uero quercus terrenis principiorum satietatibus abundās, parumq; habēs humoris & aeris & ignis, cū in terrenis operibus obruitur, infinitam habet æternitatem, ex eo, quod cum tangitur humore non habens foraminum raritates, propter spissitatem non potest in corpore recipere liquorem, sed fugiens ab humore resistit, & torquetur & effiat in quibus est operibus, ea rimosa. Esculus uero quod est omnibus principiis temperata, habet in ædificiis magnas utilitates, sed ea cum in humore collocatur, recipiens penitus per foramina liquorem eiecto aere & igni operatione humidæ potestatis uitatur. Cerrus, suber, fagus q̄ pariter habent mixtionem humoris & ignis & terreni, aeris plurimū, per uia raritate humores penitus recipiēdo celeriter marcescūt. Populus alba & nigra item salix, tilia, uitex ignis & aeris satiata atq; humoris temperata, parū terreni habentes, leuioni temperatura cōparata, egregiam habere uidentur in usu rigiditatem. Ergo cū nō sint duræ terreni mixtione ppter raritatem iunt candida, & in sculpturis commodam præstant tractabilitatem. Alnus autem quæ proxima fluminum ripis procreatur, & minime materies utilis uidetur, habet in se egregias rationes, etenim aere est & igni plurimō temperata, non multum terreno, humore paulo, Itaq; quia nō nimis habet in corpore humoris, in palustribus locis infra fundamenta ædificiorum palatio

nibus crebre fixa recipiens in se quod minus habet
 in corpore liquoris, permanet immortalis ad aeterni-
 tatem, & sustinet immania pondera structurae, & si-
 ne vitis conseruat. Ita quae non potest extra terram pau-
 lum tempus durare, ea in humore obruta permanet
 ad diuinitatem. Est autem maxime id considerare
 Rauēnae, quae ibi omnia opera & publica & priuata sub
 fundamentis eius generis habeant palos. Ulmus ue-
 ro & fraxinus maximos habent humores, minimūque
 aeris & ignis, terreni temperata mixtione compara-
 ta, sunt in operibus cum fabricantur lentae & sub po-
 dere propter humoris abundantiam non habent ri-
 gorem, sed celeriter pandant, simul autem uetustate
 sunt aridae factae aut in agro perfectae, qui inest eis li-
 quor stantibus, emoritur, fiuntque duriores, & in co-
 missuris & in coagmentationibus ab lentitudine fir-
 mas recipiunt catenationes. Item Carpinus quae est mi-
 nima ignis & terreni mixtione, aeris autem et humo-
 ris summa continetur temperatura, non est fragilis,
 sed habet utilissimam tractabilitatem. Itaque graeci quae
 ex ea materia iuga iumentis comparant, quod apud
 eos iuga, ζυγία uocantur, item & eam ζυγία ap-
 pellant. Non minus est admirandum de cupressu &
 pinu, quae habentes humoris abundantiam aequamque
 caeterorum mixtionem, propter humoris satietatem
 in operibus solent esse pandae, sed in uetustatem sine
 vitis conseruantur, quae liquor, qui inest penitus in
 corporibus earum habet amarum saporem, qui pro-
 pter acritudinem non patitur penetrare cariem, neque
 eas bestiolas, quae sunt nocentes. Ideoque quae ex his ge-

neribus opera constituuntur, permanent ad eternam diurnitatem. Item cedrus & iuniperus easde habent uirtutes & utilitates, sed quemadmodum ex cupressu & pinu resina, sic ex cedro oleum quod cedreum dicitur, nascitur, quo reliquae res cum sunt unctae, (uti etiam libri) à tineis & à caria non leduntur, Arbores autem eius sunt similes cupressae foliaturae, materies uena directa, Ephesi in aede, simulacrum Dianae & etiam lacunaria ex ea & ibi & in ceteris nobilibus phanis propter eternitatem sunt facta. Nascuntur autem haec arbores maximae Cretae & Aphricae & nonnullis syriae regionibus. Larix uero quae non est notus nisi his municipibus, qui sunt circa ripam fluminis padi & litora maris adriatici, non solum ab succa uehementi amaritate ab carie aut à tinea non nocetur, sed etiam flamma ex igni non recipit, nec ipse potest per se ardere, nisi (uti saxum in fornace ad calcem coquendam) aliis lignis uratur, nec tamen tunc flammam recipit, nec carbonem remittit, sed longo spatio tarde comburitur, quod est minima ignis & aeris à principiis temperatura, Humore autem & terreno materia spisse solidata non habens spatia foraminum, qua possit ignis penetrare, reicitque eius uim, nec patitur ab eo sibi cito noceri, propterque pondus ab aqua non sustinetur, sed cum portatur aut in nauibus, aut supra abiegnas rates collocatur. Ea autem materies quemadmodum sit inuenta est causa cognoscere. Diuus Caesar cum exercitum habuisset circa alpes, imperauissetque municipiis praestare commeatus, ibique esset castellum munitum, quod uocaretur Larignum, tunc qui in eo fuerunt, naturali mu-

LIBER

nitione conſiſi noluerunt imperio parere. Itaq; im-
 perator copias iuſſit admoueri. Erat autē ante eius ca-
 ſtelli portā turris ex hac materia alternis trabibus
 trāuerſis (uti pyra) inter ſe cōpoſita alte, ut poſſet
 de ſūmo ſudibus et lapidibus accedētes repellere. tūc
 uero cū animaduerſum eſt alia eos tela præter ſudes
 nō habere, neq; poſſe lōgus à muro p̄ pondus iacu-
 lari, imperatum eſt faſciolos ex uirgis alligatos & fa-
 ces ardentes ad eam munitionem accedentes mittere.
 Itaq; celeriter milites congeſſerunt. Poſtq̄ flamma cir-
 ca illam materiam uirgas comprehendisset, ad cœlum
 ſublata effecit opinionem, uti uideretur iam tota mo-
 les concidiſſe. Cum autem ea per ſe extincta eſſet &
 requieta, turrisq; intacta apparuiſſet, admirans Cæ-
 ſar iuſſit extra telorum miſſionem eos circūuallari.
 Itaq; timore cōacti oppidani cum ſe dedidiſſent, qua-
 ſitum unde eſſent ea ligna, quæ ab igni nō laderen-
 tur, tunc ei demonſtrauerunt eas arbores, quarū in
 his locis maximæ ſunt copix, & ideo id caſtellum la-
 rignū, item materies larigna eſt appellata. Hæc autē
 per padum Rauēnā deportatur, in colonia Fanestrī,
 piſauri, Anconæ, reliquisq; quæ ſūt in ea regiōe, mu-
 nicipiis præbetur, cuius materiei ſi eſſet facultas ap-
 portationibus ad urbem, maximæ haberentur in ædi-
 ficiis utilitates, & ſi non in omnibus certe tabulæ in
 ſubgrundiis circum inſulas ſi eſſent ex ea collocatæ,
 ab traiectionibus incendiōrum ædificia periculo li-
 berarentur, q̄ eæ nec flammam nec carbonem poſſunt
 recipere, nec facere per ſe. Sunt autem eæ arbores fa-
 liis ſimilibus pini, materies earum proluxa tractatio

lis ad intestini opus, non minus q̄ sappinea, habetq; resinam liquidam mellis attici colore, quæ et medetur phthisias. De singulis generibus, quibus proprietatibus est natura rerum uideantur esse cōparata, quibusq; procreantur rōnibus, exposui. Insequitur animaduersione quid ita, quod quæ in urbe supernas dicitur abies deterior est, q̄ quæ infernas quæ a gregios in ædificiis ad diuturnitatem præstat usus, et de his rebus quæ admodum uideantur e locorum proprietatibus habere uitia aut uirtutes, uti sint considerantibus apertiora exponam.

De abiete supernate et infernate, cum Apennini descriptione.

Caput. X.

Montis Apennini primæ radices ab Tyrreno mari in alpes et in extremas etruriæ regiones oriuntur. Eius uero montis iugum se circumagens et media curuatura prope tã gens oras maris adriaci pertingit circuitionibus contra fretum. Itaq; anterior eius curuatura, quæ uergit ad etruriæ campaniæq; regiones, apricis est potestatibus, namq; impetus habet perpetuos à solis cursu. Vltior autem quæ est proclinata ad superum mare septentrionali regioni subiecta continetur umbrosis et opacis perpetuitatibus. Itaq; quæ in ea parte nascuntur, arbores humida potestate nutritæ non solū ipsæ augentur amplissimis magnitudinibus, sed earum quoq; uenæ humoris copia repletæ turgentes liquoris abundantia saturantur. Cum autem exasæ et dolatæ uitalem potestatem amiserint, uenarum rigorem permutates sicæscendo propter raritatem fiunt inanes et euanidæ.